

متن پرسش

با سلام خدمت استاد گرانقدر: در فلسفه اسلامی در بحث ادراک حسی تطابق ذهن و عین با بحث وجود ذهنی و وحدت ماهوی بین وجود ذهنی و وجود خارجی حل می شود. حال سوال بنده این است که: ۱. فلاسفه پیش از صدرا از جمله ابن سینا در بحث تطابق ماهوی قایل به نظریه انطباع هستند. یعنی همان ماهیت خارجی در ذهن منتبع می شود. حال چه مشکلی در بحث انطباع هست که ملاصدرا نظر دیگری منوط به اینکه ماهیت در ذهن نه حاصل انطباع که حاصل انشاء خود نفس است را مطرح می کند؟ فارغ از بحث اصالت وجود و اقتضائات خود این نظریه مشخصاً مشکل نظریه انطباع را می خواهم بدانم. ۲. این که شیخ اشراق قائل به ادراک شهودی ما از عالم خارج بدون واسطه هر نوع وجود ذهنی است چه مشکلی ایجاد می کند؟ آیا نظریه شیخ اشراق همان نظریه اضافه است که فخر رازی مطرح می کند؟ با تشکر

متن پاسخ

باسمه تعالی: سلام علیکم: ۱- ابن سینا به سه نوع ادراک قایل است و در مواردی ادراک نوع چهارم یعنی وهمی را نیز بدانها افزوده است. در جریان ادراک خیالی ابن سینا قایل به انطباع است؛ یعنی صور از بیرون ادراک می شوند و در قوه خیال باقی می مانند که به این نوع ادراک، ادراک خیالی می گویند. پس ادراک خیالی از دیدگاه ابن سینا مادی است. ابن سینا خیال را خزانه یافته های حس مشترک می داند و برای خیال به مثابه یکی از حواس باطنی، شأن اساسی در شناخت قایل نیست. او خیال را به عالم حس محدود می کند و برایش عالم مستقل قایل نیست: سهروردی معتقد است که صور خیالی منطبق در خیال نیستند؛ بلکه این صور در واقع عبارت از کالبدها و ابدان معلق در عالم مثال اند که آنها محل جسمانی نیستند. پس ادراک خیالی از دیدگاه سهروردی دارای تجرد است. او می گوید حافظه صورت ها و معانی جزئی نیز در مغز نیست؛ زیرا نفس انسان که بدن را در تصرف دارد، به همه اندام های آن چیره است و همه جایش را زیر نظر دارد؛ پس امکان ندارد که از صورت و معنای محفوظ در یکی از اندام ها غفلت کند. سهروردی حافظه ادراک های انسان را امری مبهم با عنوان جهان یادآوری می داند و آن را در قلمرو نفوس آسمانی به شمار می آورد. ملا صدرا معتقد است نفس، صورتی مطابق شیئی خارجی در خود ابداع می کند، ۲- نظر شیخ اشراق به نظر ملاصدرا و رابطه وجودی بین ذهن و عین، بسیار نزدیک است با این تفاوت که شیخ اشراق با نظر به وجه نوری وجود حرف خود را می زند و عملاً از مفهوم گرایی که در معنای وجود نهفته است، آزاد است. موفق باشید

